
СОЦІОЛОГІЧНА СЕКЦІЯ
“Перспективи розвитку освіти:
соціологія освіти та соціальне прогнозування”

Бірюкова Т.Ф.
к. філос. н.,
доцент кафедри соціології ЗНУ

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У другій половині ХХ століття освіта розвинених країн здійснила перехід від традиційної моделі до сучасної, яка отримала назву «первинна освіта». Принципова відмінність між старою і новою освітніми системами полягає в тому, що призначенням першої було, насамперед, навчання, а другої – надання професії. І справді, століттями завданням системи освіти традиційного зразка, створеного в Античності і вдосконаленого Я.Коменським та іншими європейцями, було забезпечити базовими знаннями з арифметики, сформувати вміння читати й писати усіх дітей і підлітків, а от професію отримував незначний відсоток тих, хто закінчував вищі навчальні заклади. Призначення первинної освіти набагато складніше. Вона має не лише охопити всіх представників молодих поколінь, але й надати їм професію такої якості, яка б гарантувала успіх і стабільне становище на ринку праці [2].

Останніми роками все більше науковців наголошують на необхідності реформування національної системи освіти незалежно від напрямку підготовки, обумовлюючи це, по-перше, зниженням рівня відповідності якості освіти новим соціально-економічним умовам, по-друге, розгортанням процесів глобалізації, які вимагають відповідного спрямування розвитку зокрема і освітніх систем.

Як відомо, основні тенденції сучасної освіти пов'язані з процесами її гуманізації і характеризуються переходом від традиційних форм навчання й виховання до безперервної професійної освіти. Навчання за таких умов розглядається як перманентний цілісний процес безперервного розвитку особистості.

Основною характерною рисою формування високопрофесійного спеціаліста в національній системі вищої освіти є слідування особистісно-орієнтованому підходу. Особистісно-орієнтована безперервна освіта ґрунтується на таких основних принципах: створення атмосфери поваги між учасниками навчально-виховного

Трансформація національної освіти у контексті євроінтеграції

процесу; проблемність навчання і критичність мислення студентів; використання досвіду й знань тих, хто навчається; формування практичного, творчо орієнтованого мислення; урахування рівня готовності до сприйняття нової інформації, до активності, ініціативності та самостійності; забезпечення співробітництва і діалогу викладачів і студентів. Слід мати на увазі, що ці принципи є загальними і характерними для національної системи сучасної вищої освіти в Україні взагалі, без урахування специфіки галузей знання, і вони повною мірою відповідають основним тенденціям, що склалися у світовому освітньому просторі.

Пріоритетною функцією системи вищої освіти на сучасному етапі розвитку українського суспільства стає підготовка спеціалістів принципово нової якості. Завдання їх підготовки можна визначити як формування національної еліти. Це мають бути люди, здатні із системних позицій здійснювати аналіз будь-яких складних проблемних ситуацій, знаходити ефективні стратегії їх розв'язання і вміти мобілізувати людей та інші ресурси на успішну реалізацію цих стратегій. Гармонійне поєднання високих морально-етичних якостей і духовної культури з дійсним професіоналізмом представників цієї еліти слугуватимуть надійною передумовою того, що наше суспільство здобеде нову модель розвитку, здатну мобілізувати творчий потенціал нації та вивести її на шлях соціально-економічного й духовного відродження, досягнення сучасних стандартів якості життя [5, 18].

В умовах формування нових економічних відносин головним завданням вищих навчальних закладів різних форм власності стає підготовка конкурентноздатних спеціалістів. Виконання цього завдання потребує перегляду змісту й форм навчально-виховного процесу, запровадження нетрадиційних технологій інтенсивного навчання, переорієнтації освіти з накопичення знань і предметного навчання на навчання проблемне із підвищенням рівня компетентності як основи розвитку здібностей, ефективних дій в умовах конкретних ситуацій [3, 71]. У процесі підготовки конкурентноздатних спеціалістів необхідно орієнтуватися на принципи моральної домінанти, принцип послідовності, обов'язковості, принцип довіри, справедливості та гуманності.

Ефективність підготовки майбутніх фахівців забезпечують такі соціально-психологічні фактори, як:

- розв'язання в процесі навчання реальних практичних проблем, засвоєння з цією метою нових методів і засобів роботи, що дозволяє поєднати навчання з творчим розв'язанням проблемних ситуацій;
- ставлення до навчання як до одного з видів дослідницької роботи, що створює додаткову мотивацію та підвищує якість

засвоєння нового матеріалу – завдяки цьому відбувається поєднання навчання і дослідження;

- розвивальне навчання, тобто орієнтація навчання на розвиток особистості, зміну її поглядів і цінностей, уміння діяти відповідно до набутих знань;
- забезпечення розкриття внутрішніх резервів, нереалізованих і нових здібностей студента через заглиблення в проблему й відволікання від поточних справ завдяки глибокій концентрації на матеріалі;
- побудова освітнього процесу від складного до простого, а не навпаки (людина сприймає новий вид діяльності як складний і суперечливий, але з часом осмислює складну інформацію і виокремлює в ній прості складові);
- орієнтація на інтенсивний розвиток особистості під час групових занять, що дає змогу активізувати діяльність кожного учасника завдяки інтенсивному подоланню етапів розвитку групи;
- орієнтація на самостійність здобуття знань, відмова від підходу, спрямованого на наповнення пам'яті студента готовими знаннями;
- використання в навчально-виховному процесі послідовностей “від знань до практичних дій” і “від дій до знань”, що забезпечує вибірковість, цілеспрямованість відбору знань, мотивацію звернення до конкретної інформації.

Вагомою складовою сучасної підготовки кадрів в Україні є формування економічного мислення, тобто процес активного формування економічних категорій і пізнання законів господарського життя суспільства. А економічна свідомість постає формою відбиття дійсності у вигляді особистісного досвіду, яка визначає місце суб'єкта в економічному житті суспільства та його завдання щодо вдосконалення останнього. Економічне мислення забезпечує необхідний зв'язок між об'єктивними умовами виробництва (продуктивними силами, виробничими відносинами) та діяльністю людей. Тому необхідно значною мірою підвищувати вимоги стосовно формування економічного мислення на рівні вищої освіти.

У зв'язку із сучасними тенденціями гуманізації вищої освіти в Україні і світі в цілому, можна виділити три основні напрями формування у студентів економічного мислення: 1) вивчення в навчально-виховному процесі найбільш загальних питань у сфері сучасних економічних знань, передусім базових законів розвитку економіки; 2) конкретне використання економічних понять при викладанні спеціальних навчальних дисциплін; 3) виховання й

розв'язання етичних проблем, що постають перед людиною чи організацією в умовах ринкової економіки [3, 68].

Таким чином, при дослідженні змісту окремих блоків професійно-кваліфікаційної моделі фахової підготовки у вищих закладах освіти України велика увага має приділятися професіоналізму, під яким слід розуміти таку характеристику діяльності людини, яка відбиває її спроможність здійснювати цю діяльність, успішно розв'язувати проблеми, що виникають при цьому, спираючись на отримані знання, уміння, навички, досвід і методологію цієї діяльності.

Література

1. Бондарь Ю. Унифицируйся или проиграешь? (Информационный аспект глобализации)// Персонал. – 2004. – №4. – С.26-31.
2. Дзвінчук Д.І. Філософські аспекти планування освіти ХХІ ст. // Нова парадигма: Журнал наукових праць/Гол.ред. В.П.Бех. – Вип. 40. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004. – С.54-62.
3. Огневьюк В. Образование как сфера «будущего времени» // Персонал. – 2006. – №9. – С. 71.
5. Павловський М., Головенко Б. Глобалізація і національна стратегія у ХХІ столітті // Універсум. – 2002. – №9 – 10. – С. 15-24.

Бойко Г.В.

ст. викладач кафедри теорії і практики управління ЗНУ

Ротарева І.В.

студентка ІV курсу факультету соціології та управління ЗНУ

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Вступ до вищого навчального закладу – значна подія в житті молоді людини, власне, перший самостійний крок, початок не тільки отримання фахової освіти, а і відповідального етапу життя, який закладає основи професіоналізації особистості. Зазвичай, в перші тижні навчання молоді люди відчувають неоднозначні переживання: з одного боку — величезне задоволення внаслідок досягнення важливої мети, вступу до ВНЗ, з іншого — значні труднощі, пов'язані із переходом до нової соціальної ролі, який потребує часу для адаптації. Адаптаційний період триває, як правило, протягом всього першого року навчання і супроводжується певними дискомфортними переживаннями. Тепер «школярі зі стажем» знаходяться в абсолютно нових для себе умовах: